

Проблеми фінансового забезпечення місцевого самоврядування

Світлана Тимофіївна Пухир,
докторант

Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
доцент кафедри економічної теорії
Львівського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ),
кандидат економічних наук

Анотація. Здійснено огляд сучасної системи місцевого самоврядування і наявної практики фінансування місцевого економічного розвитку в Україні. Визначено актуальні проблеми в цій сфері та науково обґрунтовано визначальні заходи щодо подолання проблем фінансового забезпечення місцевого економічного розвитку.

Ключові слова: місцеве самоврядування, фінансове забезпечення, місцевий економічний розвиток, комунальна власність, бюджетні ресурси.

Вступ. В Україні закладено конституційні засади місцевого самоврядування, ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування, ухвалено низку базових нормативно-правових актів, які створюють правові та фінансові основи його діяльності.

Проте від часу ухвалення Конституції України і базових для місцевого самоврядування нормативно-правових актів розвиток місцевого самоврядування охоплює фактично лише територіальні громади міст обласного значення, оскільки переважна більшість територіальних громад через їхню надмірну подрібненість і надзвичайно слабе фінансове забезпечення виявилися неспроможними до виконання всіх повноважень місцевого самоврядування, забезпечення власного економічного розвитку і не здатними виступати базовим рівнем адміністративно-територіально-го устрою в державі.

Аналіз останніх досліджень. Проблема становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні присвячено дослідження багатьох українських науковців і практиків. Так, серед учених, праці яких присвячені розвиткові теоретичних і методичних засад місцевого самоврядування, слід відмітити Н. Антонову, Н. Барбашову, О. Батанову, Ю. Ганущака, В. Кампо, В. Куйбіду, П. Любченка, А. Малюка, А. Ткачука та інших.

Водночас, попри наявність доволі значної кількості публікацій з окреслених питань, дослідження, на наш погляд, потребують дальшого вдосконалення, зокрема, питання сучасної системи місцевого самоврядування щодо місцевого економічного розвитку, а також проблем його фінансового забезпечення. Більшість органів місцевого самоврядування визначає своїм пріоритетом залучення інвестицій до місцевої економіки, зокрема району, міста, селища, села. Проте понад 20 років місцеве самоврядування не спроможне системно планувати і втілювати політику, спрямовану на поліпшення інвестиційного клімату, формування необхідних умов і застосування належних механізмів для залучення коштів з усіх можливих джерел на потреби місцевого економічного розвитку. Таким чином, існує об'єктивна необхідність зосередження уваги науковців і практиків на вдосконаленні фінан-

сового забезпечення місцевого самоврядування для економічного розвитку відповідної території.

Мета наукової статті – огляд сучасної системи місцевого самоврядування, наявної практики фінансування місцевого економічного розвитку в Україні, встановлення причин їхньої недостатності та наукове обґрунтування визначальних заходів щодо подолання проблем фінансового забезпечення місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу. Існування системи місцевого самоврядування – спільна ознака демократичних держав усього світу. Органи місцевого самоврядування можуть різнитись обсягом повноважень і ресурсів, що є в їхньому розпорядженні, проте суть їхніх функціональних обов'язків є незмінною. Вона полягає в забезпеченні місцевого розвитку в усіх сферах, що належать до компетенції місцевої влади: в економічній, соціальній, культурній.

В Україні системі місцевого самоврядування притаманні свої особливості. Сучасна модель місцевого самоврядування сформувалась із закріпленням цього інституту в Конституції України 1996 року, ухваленням 1997-го базового Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ратифікацією Європейської хартії місцевого самоврядування. Невдалими були спроби прийняття нової редакції закону про місцеве самоврядування у 2001–2003 роках; адміністративно-територіальної реформи у 2004–2006 роках; Концепції реформи місцевого самоврядування у 2008 році; конституційного процесу щодо територіальної організації влади. Важливо зазначити, що в цих розробках уперше знаходить відображення ідеологія децентралізації державного управління і повноважень центральних органів виконавчої влади, їх деконцентрації, принцип субсидіарності. Однак згадані розробки залишилися у проектах.

Значними кроками до децентралізації влади стали ухвалення 2001 року Бюджетного кодексу України, який здійснив першу спробу систематизації повноважень між різними рівнями влади, а також прийняття Верховною Радою України в липні 2010-го нового Бюджетного кодексу України і в грудні того ж року Податкового кодексу України, якими запроваджено низ-

ку норм, спрямованих на формування прогнозованої бюджетної політики, розвиток і стимулювання місцевих бюджетів, удосконалення міжбюджетних відносин, відміни неефективних місцевих податків і зборів. Разом з цим інфраструктурна, інституційна, ресурсна недостатність на рівні села, селища, малих міст не дозволяють створити умови для ефективного освоєння бюджетних коштів, порівняльності та контролю за їх використанням. Є очевидним, що без вирішення питань формування просторової основи місцевого самоврядування через проведення адміністративно-територіальної реформи і реформи місцевого самоврядування далі поглиблення бюджетних процесів є малоперспективним.

Функціонування місцевого самоврядування спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення і підтримку сприятливого життєвого середовища, необхідного для всебічного розвитку людини, надання мешканцям територіальних громад якісних і доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади.

Чинна в Україні система місцевого самоврядування слабо відповідає зазначеним потребам суспільства через серйозні проблеми, що вимагають кардинальних кроків до їх розв'язання. Серед проблем Міністерством регіонального розвитку та будівництва України, яке безпосередньо відповідає за розвиток місцевого самоврядування, 2008 року у проекті Концепції реформи місцевого місцевого самоврядування визначено такі:

- економічна неспроможність переважної більшості територіальних громад, органів місцевого самоврядування щодо здійснення власних і делегованих повноважень;
- недостатність ресурсів у бюджетах розвитку територіальних громад для інвестицій в інфраструктуру;
- криза комунальної інфраструктури, загрозлива зношеність теплових, водно-каналізаційних, водопостачальних мереж і житлового фонду;
- відсутність чіткого розподілу повноважень між рівнями, органами і посадовими особами місцевого самоврядування;
- відчуженість органів місцевого самоврядування від населення та їх корпоратизація, закритість і непрозорість діяльності, неефективне використання комунальної власності, земельних ресурсів, корупція, патерналізм у відносинах із населенням;
- криза кадрової політики, системи підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації посадових осіб, службовців органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад;
- нерозвиненість незалежного суспільного сектору соціальних ініціатив і соціальної економіки з виробництва соціальних, культурних, побутових, інформаційних та інших послуг для населення, невикористання ресурсного потенціалу цього сектору в місцевому розвитку;
- нерозвиненість форм прямої демократії, брак у жителів навичок безпосередньої участі у вирішенні питань місцевого значення;

- соціальна дезінтегрованість територіальних громад і неспроможність жителів до солідарних дій захисту своїх прав і відстоювання інтересів у співпраці з органами місцевої влади та досягнення спільних цілей розвитку спільнот;
- складна демографічна ситуація в більшості територіальних громад і погіршення кількісних та якісних параметрів людських ресурсів.

Одночасно наведені виклики доповнюються проблемами правового та інституційного характеру, які посилюються в останні роки:

- конституційно-правовою невизначеністю територіальної основи місцевого самоврядування, диспропорціями радянської системи адміністративно-територіального устрою;
- надмірною централізацією повноважень, фінансових, матеріальних та інших ресурсів;
- неефективною державною регіональною політикою, яка не стимулює громади до саморозвитку та прояву місцевої ініціативи;
- дублюванням повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Спробуємо детальніше розглянути проблеми місцевого самоврядування щодо недостатності фінансових ресурсів, адже формування умов для місцевого економічного розвитку вимагає значних коштів, що мають бути залучені місцевою владою. Залучення ресурсів під потреби економічного розвитку – головна умова подальшої спроможності місцевої економіки генерувати ресурси для забезпечення потреб місцевого розвитку в інших сферах. Тому фінансування місцевого економічного розвитку є одним із найважливіших завдань для місцевого самоврядування.

Міжнародна практика передбачає два принципово відмінні підходи до фінансування місцевого економічного розвитку, що їх умовно можна визначити як внутрішній, – використання ресурсів місцевого самоврядування для сприяння процесам розвитку території та зовнішній, що спрямований на залучення додаткових ресурсів [1, с. 6].

Застосування внутрішнього підходу до фінансування місцевого економічного розвитку обумовлено високим рівнем адміністративної та фінансової автономії місцевого самоврядування в європейських країнах, який передбачає існування широкої бази для місцевих податків і зборів, а також достатні повноваження місцевої влади щодо адміністрування фіскальних надходжень. Відповідно місцева влада має у своєму розпорядженні значний обсяг ресурсів, які спрямовує на місцевий економічний розвиток.

У сучасних умовах в Україні значні обсяги надходжень від оподаткування спрямовуються до державного бюджету й адмініструються централізовано.

Новацією чинної редакції Бюджетного кодексу України (2010 р.) став поділ податкових і неподаткових надходжень до місцевих бюджетів на два кошики: 1-й – доходи, що враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів; 2-й – доходи, що не враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Відповідно до статті 64 Бюджетного кодексу

України, до доходів першого кошика належать податок на доходи фізичних осіб (який і став, як показала практика, основним джерелом наповнення місцевих бюджетів упродовж останніх років), реєстраційний збір за проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців, а також низка зборів, які зараховуються до бюджетів міст Києва і Севастополя (50% збору за спеціальне використання лісових ресурсів; 50% збору за спеціальне використання води; 50% плати за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення).

Відповідно до статті 69 Бюджетного кодексу України до доходів загального фонду місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, належать, зокрема: податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності; плата за користування надрами для видобування корисних копалин місцевого значення та цілях, не пов'язаних з їхнім видобуванням; збори за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення та лісових ресурсів; місцеві податки і збори, що зараховуються до бюджетів місцевого самоврядування, та інші доходи, що підлягають зарахуванню до місцевих бюджетів відповідно до законодавства. Отже, законодавство України проводить поділ територіальних громад за рівнем адміністративної та фінансової самостійності, обсягом повноважень, при цьому для міст районного значення, сіл, селищ, навіть для міст обласного значення база для оподаткування та зборів, що спрямовується до місцевого бюджету, є за обсягами незначною, а повноваження щодо вільного використання бюджетних ресурсів територіальної громади практично поширюються лише на спеціальний фонд місцевих бюджетів, кошти якого витрачаються на заходи, передбачені рішенням про місцевий бюджет відповідно до законодавства, що значно обмежує можливості місцевої влади до розв'язання багатьох проблем місцевого економічного розвитку.

Однак варто зазначити, що структура доходів 1-го та 2-го кошиків доходів місцевих бюджетів піддається щорічному корегуванню з боку Міністерства фінансів України, що негативно позначається на точності планування бюджетного ресурсу території.

На нашу думку, як і багатьох практиків, потрібно модернізувати фінансову основу місцевого самоврядування шляхом законодавчих змін у бюджетному процесі. Зокрема, бюджети місцевого самоврядування мають бути самостійними, не включатися до зведеного бюджету району, області, держави. Самостійність місцевих бюджетів забезпечується шляхом закріплення за ними чітко визначених джерел доходів, правом встановлювати місцеві податки і збори відповідно до закону, правом самостійно й незалежно розробляти та затверджувати відповідні бюджети.

Водночас, в Україні є більш поширеним зовнішній підхід до залучення місцевою владою додаткових ресурсів, який передбачає використання активів комунальної власності, залучення коштів бюджетів вищих рівнів, грантових коштів та різних видів муніципальних позик.

Застосування підходу щодо генерування додаткових надходжень до місцевих бюджетів шляхом продажу або оренди об'єктів комунальної власності, зокрема землі і нерухомості, є дуже поширеним в Україні.

Особливістю бюджетних джерел фінансування місцевого економічного розвитку є те, що кошти від оренди землі чи нерухомості комунальної власності можна визначити, відповідно до класифікації ресурсів, як відновлювальні, тобто ті, що надходять системно, адже не відбувається зміни власника. Відповідно, від продажу землі чи нерухомості місцева влада одержує кошти в бюджет розвитку місцевого бюджету, проте втрачає право власності на актив і можливість надалі отримувати від нього дохід. Тобто щорічні можливості надходжень коштів скорочуються і постає завдання пошуку інших джерел наповнення бюджету.

Серед зовнішніх джерел наповнення місцевих бюджетів вагоме місце займають бюджети вищих рівнів. Зокрема, до бюджетних надходжень зовнішнього характеру належать цільові субвенції з державного чи обласного бюджету на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності в населених пунктах, субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту, а також субвенції на виконання інвестиційних програм (проектів).

Варто наголосити, що субвенційні кошти з Державного бюджету України надаються місцевим бюджетом за умов, які визначені у Бюджетному кодексі України з урахуванням змін і доповнень, що мали місце у 2012 році. Так, субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання вулиць і доріг комунальної власності в населених пунктах надається в межах обсягу, затвердженого законом про Державний бюджет України, за рахунок 15 відсотків таких доходів спеціального фонду державного бюджету: акцизного податку з підакцизних товарів (продукції) у частині нафтопродуктів і транспортних засобів, ввізного мита на нафтопродукти і транспортні засоби та інших самохідних машин і механізмів, вагові або габаритні параметри яких перевищують нормативи [2, с. 128]. При цьому перераховується ця субвенція за рахунок фактичних доходів спеціального фонду державного бюджету і не може перевищувати обсягу, затвердженого законом про Державний бюджет України.

Кошти з державного бюджету, відповідно до статті 105 Бюджетного кодексу України, на реалізацію інвестиційних програм або проектів надаються на місцевий рівень за умов, по-перше, мінімального обсягу бюджетних коштів на виконання інвестиційних програм (проектів) і одержання економічної ефективності; по-друге, направлення бюджетних коштів виключно на створення, приріст чи оновлення основних фондів комунальної форми власності, при цьому об'єктів із ступенем будівельної готовності понад 70 відсотків; по-третє, має бути фінансове забезпечення інвестиційних програм (проектів), термін упровадження яких перевищує бюджетний період, ресурсами місцевих бюджетів, кредитами, позиками, залученими під державні та місцеві гарантії, а також коштами субвенції на їх виконання впродовж усього строку впроваджен-

ня, і, по-четверте, має значення рівень забезпеченості території об'єктами виробничої, комунальної та соціальної інфраструктури, що підвищує її інвестиційну привабливість. Ці вимоги значно підвищують відповідальність місцевих органів влади за ефективне і цільове використання коштів державного бюджету.

Відповідно до Закону України «Про стимулювання розвитку регіонів» (2005 р.) запроваджено угоди щодо регіонального розвитку, якими передбачається реалізація спільних заходів центральними і місцевими органами виконавчої влади і органами місцевого самоврядування на місцевому рівні з визначенням порядку, обсягів, форм та строків їх фінансування, що є важливим механізмом до залучення коштів із державного бюджету.

Отже, кошти, які надходять на місцевий рівень із державного бюджету, значною мірою є вагомим доповненням до наявних ресурсів, проте обумовлені складними і довготривалими процедурами їх одержання, що не сприяє оперативному розв'язанню проблем протягом поточного бюджетного року.

Як зазначалось, ще одним зовнішнім джерелом є грантові кошти. Це ресурси, надані для фінансування місцевого економічного розвитку шляхом міжнародної технічної допомоги, благодійних внесків і пожертв. Вони спрямовані саме на підтримку ініціативи «знизу» щодо поліпшення місцевого розвитку та фінансово забезпечують виконання проектів і програм, які могли б сприяти такому розвитку.

Досвід упровадження цих мікропроектів показав велике зацікавлення місцевих громад до спільного розв'язання проблем, пов'язаних із реконструкцією шкільних приміщень, водопостачанням і каналізуванням населених пунктів, будівництвом фельдшерсько-акушерських пунктів, закладів культури і газифікації. З метою підтримки і впровадження мікропроектів у кожній громаді була створена відповідна агенція.

Упровадження у практику ініціативи громад, на нашу думку, підвищує економічну активність населення, веде до зростання участі громади в розв'язанні власних економічних проблем, дає поштовх до ефективного використання бюджетних, залучених і спонсорських коштів на розвиток території, одночасно це сприяє впровадженню ефективних і прозорих механізмів фінансування об'єктів місцевого розвитку, значно скорочує незавершене будівництво, яке є дуже поширеним у селах, селищах і малих містах, а також запобігає будівництву об'єктів у вузьких інтересах.

Грантовими вважають також кошти, спрямовані на економічний розвиток у рамках проектів корпоративної соціальної відповідальності, а саме ініціатив місцевого розвитку, що підтримується підприємствами території.

Проекти корпоративної соціальної відповідальності за останнє десятиліття набули поширення, адже зародившись у другій половині ХХ століття у США та Західній Європі як благодійні фундації та добродійні програми, які надавали грошову чи матеріальну допомогу незахищеним прошаркам населення, пройшли шлях еволюції системи, яка на сьогодні, у своїй суті, є концепцією ведення бізнесу, що має за мету пози-

тивний вплив на певні суспільні групи та сфери. У цьому плані заслуговує на увагу підхід Арчі Керолла, який зазначає, що «соціальна відповідальність бізнесу охоплює економічні, правові, етичні та інші очікування суспільства від організацій у кожен конкретний момент часу» [6, с. 14].

В Україні, особливо в містах, бізнес усе більше бере участь у розв'язанні проблем будівництва і реконструкції об'єктів соціально-культурного призначення, зокрема, дитячих майданчиків, шкільних та амбулаторних приміщень, благоустрою парків і скверів та екологічних проблем.

Відповідно до чинного законодавства, а саме до статті 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», органи місцевого самоврядування і бізнес-структури, які функціонують на одній території, повинні спільно забезпечувати раціональне використання природних ресурсів.

Проте ще існує значна кількість проблем, що перешкоджають взаємодії органів місцевого самоврядування і бізнес-структур. Так, стримувальним фактором у цьому процесі є чинна в державі система оподаткування, яка розповсюджується і на добродійні та благодійні внески і пожертви. Водночас, місцева влада звинувачує підприємців у небажанні проявляти соціальну відповідальність щодо території, де вони здійснюють свою бізнес-діяльність, брати участь у здійсненні місцевих соціальних програм [6, с. 79].

На наш погляд, налагодження партнерських стосунків між бізнесом і місцевим самоврядуванням на принципах корпоративної соціальної відповідальності – це один із перспективних шляхів до поступового розв'язання економічних та екологічних проблем місцевого рівня.

Механізмом застосування муніципальних позик є облігаційні позики. Цей механізм передбачає емісію облігацій органами місцевого самоврядування. Розрізняють три види муніципальних облігацій: бездоходні облігації, що забезпечуються комунальним майном чи доходами місцевого бюджету; дохідні облігації, що випускаються для фінансування об'єктів, з доходів яких відбуватиметься їх погашення; облігації мішаного типу, що не приносять доходу, але їх погашення забезпечують доходи створених об'єктів.

Муніципальні облігаційні позики, як механізм залучення додаткових ресурсів для місцевого розвитку, широко застосовують у розвинутих країнах [1, с. 18].

В Україні недостатньо поширеним є підхід щодо надходжень додаткових коштів від різних форм муніципальних позик. Були спроби застосування цього механізму у великих містах. Зокрема, у містах Києві і Львові запровадження моделі самостійної емісії. У містах Харкові і Запоріжжі зrealізовано модель участі в емісії, яка передбачала залучення до емісії генерального агента. Модель делегованої емісії, яка передбачає делегування інвестиційній компанії функцій з емісії облігацій, забезпечення їх обігу та контролю за ним, реалізована в Донецькому регіоні, а саме в містах Донецьку і Маріуполі.

Ми вважаємо, що основними причинами мінімального застосування муніципальних позик в Україні є,

по-перше, недосконале законодавство – нормативне поле, яке створює серйозні перешкоди, а по-друге, недовіра населення до місцевих органів влади.

В останні роки в Україні набуває поширення використання гібридного (мішаного) варіанта щодо фінансування місцевого економічного розвитку, який поєднує елементи внутрішнього і зовнішнього підходів. Тобто органи місцевого самоврядування водночас залучають кошти місцевого бюджету, бюджетів вищих рівнів, приватних суб'єктів господарювання, благодійних фондів і донорських організацій для фінансування місцевого економічного розвитку. Проте, у переважній більшості, навіть акумульованих коштів недостатньо для розв'язання проблем економічного розвитку, що накопичилися на місцевому рівні.

На думку автора, щоб змінити ситуацію з подолання проблем місцевого економічного розвитку, подолати проблеми його фінансового забезпечення, потрібно, насамперед, забезпечити проведення реформи місцевого самоврядування в комплексі з реформою адміністративно-територіального устрою, що дасть можливість сформувати економічно спроможні територіальні громади – первинний рівень місцевого самоврядування на основі нового територіального поділу.

Відповідно, така громада одержить нові ресурси розвитку у форматі юрисдикції та збільшенні прилеглих земель, суттєвих власних надходжень від їх оподаткування до місцевих бюджетів.

Водночас реформа місцевого самоврядування повинна бути синхронізована зі змінами в територіальній організації центральних органів виконавчої влади.

Дослідивши діяльність уряду з реформування адміністративного і територіального устрою держави та місцевого самоврядування за часів незалежності України, можна назвати основні причини, які гальмують реформи:

- відсутність національної стратегії розвитку держави на довгостроковий період, у якій закріплено бачення перспектив становлення України;
- брак системного підходу до проведення реформ в Україні, зокрема програми реформ, яка законодавчо закріплена і є директивним документом;
- відсутність спадкоємності у прийнятті управлінських рішень при зміні політичних еліт;
- недостатня політична воля керівництва держави щодо проведення реформ;
- незацікавленість, а в багатьох випадках – негативне ставлення до проведення реформ учасників – представників органів місцевого самоврядування;
- неузгодженість бачень щодо шляхів реформування між суб'єктами;
- відсутність єдиного органу щодо реалізації державної політики реформування;

- відсутність джерел фінансування процесу реформування;
- недостатня участь у законотворчому процесі провідних наукових шкіл України;
- недостатня інформаційно-роз'яснювальна робота щодо зацікавлення суспільства у проведенні реформ [7, с. 73].

Сучасні підходи до адміністративної реформи із нестабільністю інституційної структури у сфері регіонального розвитку, недостатньою узгодженістю дій і рекомендацій щодо пріоритетів проведення реформ між центральними, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування і консультативними органами керівництва країни лише поглиблюють наявні проблеми.

Проте, об'єктивно оцінюючи кроки влади, варто підкреслити, що на засіданні Ради регіонів при Президентові України, консультативно-дорадчого органу для взаємодії між національним урядом, регіональними і місцевими органами самоврядування щодо впровадження регіональної політики, реформи місцевого самоврядування та територіально-адміністративної реформи у грудні 2013 року визначено 2014-й – роком розвитку місцевого самоврядування. На засіданні зазначено про готовність концепції реформи місцевого самоврядування, необхідність розробки пілотних проєктів, проведення бюджетних експериментів, які б дали нам відповідний досвід і навички щодо системних змін.

Окрім цього, ціль 2 «Територіальна соціально-економічна інтеграція та просторовий розвиток» Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, яка прийнята на засіданні Кабінету Міністрів України в листопаді 2013 року, передбачає реалізацію напряму щодо стимулювання місцевого економічного розвитку, зокрема, запровадження і використання різноманітних інструментів та механізмів стимулювання, у тому числі програм соціально-економічного розвитку, кластерів, національних проєктів, механізмів державно-приватного партнерств, а також розширення сфери дії фінансових інструментів: інвестиційних субвенцій, бюджету розвитку у складі місцевого бюджету, комунальних банків, філіалів банківських установ [9].

Висновки. З метою розв'язання проблем фінансового забезпечення місцевого самоврядування потрібно зреалізувати проведення адміністративно-територіальної реформи і реформи місцевого самоврядування, що забезпечить: по-перше, підвищення ефективності функціонування органів місцевого самоврядування, створення умов для самодостатності територіальних громад; по-друге, урахування обмежене фінансування місцевого економічного розвитку як за рахунок внутрішніх джерел, так і зовнішніх, розширить фінансово-економічні можливості територіальних громад і підвищить ресурсне забезпечення органів місцевого самоврядування на виконання ними власних повноважень.

Список використаної літератури

1. Брода М. Методи та механізми фінансування місцевого економічного розвитку : Звіт Центру громадської експертизи / М. Брода, А. Гінкул, К. Рубановський. – К. : Проект МЕРМ, 2012. – 106 с.
2. Бюджетний кодекс України : за станом на 18 квітня 2013 р. – Х. : Право, 2013. – 160 с.

3. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід / за ред. А. Ткачука. – К. : Заповіт, 1998. – 187 с.
4. Міста і громади в адміністративно-територіальній реформі в Україні. Міжнародний досвід і практичні пропозиції / М. В. Пітцик, Ю. І. Ганущак, Дітер Шиманке, Хорст Циммерманн ; Асоц. міст України та громад. ; Нім. бюро техн. співробітництва. – К., 2008. – 136 с.
5. Бабух І. Б. Муніципальний сектор та його фінансове забезпечення / І. Б. Бабух // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Модернізація економічного розвитку регіону : [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; ред. кол. : В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2012. – Вип. 4 (96). – 448 с.
6. Корпоративна соціальна відповідальність : підручник / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Т. С. Смовженко, д-ра екон. наук, проф. А. Я. Кузнецової. – К. : УБС НБУ, 2009. – 258 с.
7. Пухир С. Т. Дискурс адміністративно-територіальної реформи в Україні та її вплив на формування державної регіональної політики / С. Т. Пухир // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Економічний простір України: регіоналізація та інтеграція в умовах суспільних трансформацій : (зб. наук. пр.) / НАН України. Ін-т регіональних досліджень ; ред. кол. : відп. ред. Є. І. Бойко. – Львів, 2011. – Вип. 1 (87). – С. 67–74.
8. Стратегія розвитку Львівської області до 2015 року. Моніторинг за 2011 рік / ГУС у Львівській області. – Львів, 2012. – Вип. 11. – 276 с.
9. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.csi.org.ua/www/wp-content/uploads/2013/05/nsrdu2020_1.pdf.

Summary. Modern system of local government and current practice of financing of local economic development in Ukraine have been studied in this article. The author defined important issues in this sphere and provided scientific evidences for determinant measures concerning the resolution of the problems of financial support of local economic development.

Keywords: local government, financial support, local economic development, communal property, budgetary resources.